

KRŠČANSKA KULTURA-NE KLERIKALIZEM

Marksiem kot izključni nauk o družbenem razvoju je bil zavrnjen z mnogimi argumenti — filozofskimi, sociološkimi, političnimi, gospodarskimi in zgodovinskimi, a najbolj korenito ga je odklonil Karel Capek ko je spoznal, da v marksistični dialektiki ni sledu ne mesta ljubezni kot odredilni dimenziji medčloveških odnosov.

„... ko bi imel preročstvo in... vso vednost in... vso vero... ljubezni na bi ne imel, nisem nič... Ljubezen je potrpljiva, je dobrotljiva... se ne da razdražiti, ne misli hudega; se ne veseli krivice, veseli se pa resnice... Ljubezen nikoli ne mine.“

Sveti Pavel...

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

SLOVENSKA BIT — NE SOVINIZEM

Ceprav je v zgodovinsko-političnem kontekstu prve svetovne vojne bil za državno zvezo enakopravnih južnoslovenskih narodov in bi morda bil za pokus federacije enakopravnih južno-slovenskih držav v sklopu političnih silnic druge svetovne vojne, je Ivan Cankar kateforično odklonil sleherni jugoslovanstvo ker ga je našel v nasprotju s stvarnostjo slovenske narodne biti:

„Kakšno jugoslovanstvo vprašanje je v kulturnem ali celo jezikovnem smislu zame sploh ne obstoja po kulturi, ki je sad večstoletne separatne vzgoje... smo si med seboj veliko bolj tuji, nego je naš gorenjski, kmet tirolskemu, ali pa goriški viničar furlanskemu.“

Ivan Cankar

LETNIK XVIII — VOLUME XVIII 1. MAJ 1967

Published monthly by: Slovenian National Federation, of Canada, 646 Euclid Ave. Toron to, Ont. Canada.

ŠTEVILKA 5 — NUMBER 5

BIL JE KAKOR PREROK

Profesor Ehrlich je združeval v svoji osebnosti neprisljano, a vedno zavedno in dosledno živeto ravnanje med svetniško asketsko individualnostjo, neutrudljivim razdajanjem samega sebe in svojih nabranih gnotnih sredstev potrebnim, ter svojim bogoslovnim poklicem, in svojo dejavnostjo za politično zavarovanje svojega naroda.

Ehrlichovo delo za politično zavarovanje Slovenije je imelo isto popolno, naravno-nadnaravno motivacijo kot vse ostalo njegovo čustvovanje, mišljenje in delovanje. Profesor Ehrlich je gledal in videl življenje kot od Boga ustvarjeno in usmerjeno celoto. Iz teka celotnega vidika je zanj bilo ne le možno, temveč neizbežno da je tudi sam živel življenjsko celoto. Stvarnost slovenskega naroda, na katerega zemljo in v čigar zgodovino je Bog Ehrlich postavil, je Ehrlichu bila osnovna naravna danost, v kateri in preko katere je on sam, kot ostali Slovenci, moral izpolniti spoznani smisel svojega življenja. Vključ svojemu neprestanemu delu za ohranitev in utrditev Slovenije v političnem prerivanju Evrope med prvo in drugo svetovno vojno, profesor Ehrlich ni bil ne politik, ne državnik. Kakor preroki stare zaveze, tako je on svari, svetoval, navdihoval, predvideval, zagotavljal, pomagal. On ni ogrožal nobenega osebnega položaja ali ambicije. Hotel je le pomagati v težkih odločitvah v naobrazen in razgledan, izločen v neposrednih narodno-političnih izkušnjah od prve svetovne vojne naprej, je Ehrlich premišljal, govoril z Bogom v večernih dnevnih molitvah, se premagoval in mrtvičel v vsem, kar bi ga moglo nagniti k samemu sebi. Tako so njegova spoznanja in odločitve zorele.

Ehrlich je bil član slovenske delegacije na mirovni konferenci v Parizu po prvi svetovni vojni. Napisal je zgodovino slovenskega vprašanja na pariski konferenci. Že takrat je on bil nevljiva a vedno prisotna in vseobsegajoča duša slovenskih naporov za politično zedinjenje in zavarovanje Slovenije. Po njegovi zamisli je po uspehu njegovih „nepraktičnih“ pobud v kritičnih trenutkih (pobude te vrste so se ponavljale vse do njegove smrti) je kse Jeglič prišel v Pariz in srečal Clemenceaua. Brez takih naporov bi Slovenci izšli iz prve svetovne

vojne še manj zedinjeni in zavarovani.

Po nastanku Jugoslavije je profesor Ehrlich mislil in delal za slovenske manjšine, ki so ostale zunaj. Čeprav mi podrobnosti manjšinskega dela po prvi svetovni vojni sedaj niso več v dobrem spominu, vem, da je profesor Ehrlich držal stalne neposredne stike s Sloveni v Italiji in na Koroškem, pomagal jim je s številnimi sredstvi za ohranitev vere in slovenstva. Sam je nosil polne kovčke slovenskih molitvenikov preko meje. Tega se živo spominjam.

Po usodnem šestem januarju 1929 (začetek Aleksandrove diktature) je profesor Ehrlich bolj in bolj zorel v prepričanju, da bodo Slovenci prej ko slej morali vzeti svojo politično usodo neposredno v lastne roke. Leto za letom je profesor Ehrlich vodil rodove slovenskih študentov na romanja k Mariji na Svete Višarje. S tiste edinstvene trojne meje razgledne točke v Evropi je profesor Ehrlich slikal in ponazarjal resnični zemljepisno-politični položaj Slovenije („Slovenija je kolodvor Srednje Evrope“), ki je od takrat bil osnova slovenske državne misli in gibanja. Vredno je zabeležiti, da so med Ehrlichovimi romanji in učenci na Svetih Višarjih bili tudi nekateri, ki so med vojno prišli v vodilni sklop OF in so še danes v Ljubljani ali Beogradu. V OF so šli proti vsemu, kar je Ehrlich učil, a slovenske državne samozavesti, v kolikor jo še imajo, so se naučili od njega. Ko bo ta preživela in prevladala sedanji nasilni režim v Sloveniji, bo to štet med sadove Ehrlichovega dela in molitve.

Ko sem se med 27. marcem in 6. aprilom 1941 za en dan pripeljal iz Beograda v Ljubljano, sem od Ehrlicha odnesel nazaj več važnih nasvetov in praktičnih pobud za zaščito in bodočnost Slovenije v perspektivi druge svetovne vojne kot jih ni zmogel kdorkoli v uradni Ljubljani ali Beogradu. Bilo je na osnovi tistega mojega kratkega razgovora s profesorjem Ehrlichom, da je „brez Ehrlichove predhodne vednosti, pokojni ministri Fran Kulovec in Tadiuec ubile prve nemške bombe 6. aprila zjutraj; a Ehrlich je sledil njegovemu pozivu in je dosegel

PROFESOR

LAMBERT EHRLICH

† 26. MAJA 1942.

umikajočo se jugoslovansko vladno na Veliki petek, 10. aprila 1941, v Palah pri Sarajevu. Na neizmerno izgubo slovenske stvari, Kulovecova naslednika v jugoslovanski vladi nista zmogla izvesti Kulovecovega poziva, da Ehrlich spremlja slovenske ministre v jugoslovanski vladi. Pučila sta ga na sredi travnika v Nikšiću, odkoder sta s predvojno jugoslovansko vladno in njenimi neuradnimi spremljevalci odletela v Atene.

Vključ dejstvu, da je šest dni taval od Ljubljane do Sarajeva v prvih dneh vojne in hrvaškega razračunavanja, ker je uradni poziv ministra Kulovca vzel z vso resnostjo, se profesor Ehrlich niti spričo tolikšnega izigranja ni čutil osebno prizadetega ali razočaranega. Ko sta mu slovenska ministra sporočila, da ga ne moreta vzeti seboj v vladno letalo, je prof. Ehrlich mirno stopil k zunanjemu ministru Ninčiču in ga vprašal, kaj

naj stori. Razorožen in prevzet po taki sili Ehrlichove osebnosti in duhaprisotnosti, mu je Ninčič brez premisleka dal blanko podpis na polo papirja s pripombo, naj prof. Ehrlich sam napiše besedilo uradnega priporočila angleškemu ambasadorju, ki je čakal v Boki Kotorski na angleško podmornico.

Ko so se tri vladna letala, ki so ga namerno pustila za seboj sredi črne gore, nekaj ur pred prihodom italijanskih vojaških sil, dvignila, da odlete preko meje, jih je profesor Ehrlich pokropil z blagoslovljeno vodo, ki jo je nosil seboj. Ne politik, ne državnik bi spričo takega nepričakovane udarca, kot je v Nikšiću zadel Ehrlicha, ne premogel tolike samozataje in vere. Ehrlich je služil Bogu, ne sebi, on je vedno čutil do bližnjega ob sebi, kdorkoli je ta bil, ne zase.

Po skorajšnji smrtni nesreči na avtomobilski poti po strmih serpentinah proti Boki, je profe-

sor Ehrlich bolj z molitvijo kot človeško spretnostjo našel in prišel do angleškega ambasadorja, ki takrat ni bil dostopen niti svojim najožjim beograjskim znancem. Profesor Ehrlich je dobil zagotovilo, da ga vzamejo s seboj na podmornico. A podmornice od nikoder ni bilo. Angleški diplomati so bili zajeti od italijanske vojske, mi smo pa z Ehrlichom hoteli naprej proti Dubrovniku in Splitu. Po daljšem tavanju smo se vrnili v Ljubljano 4. maja 1941, dan po oklicu „Ljubljanske province“. Od takrat sem stanoval pri Ehrlichu v hiši stolnega župnišča in bil kot njegov zaupni sodelavec dnevno ob njem do jutra njegove smrti 26. maja 1941.

Na vlaku od Karlovca proti Ljubljani nam je Ehrlich preprosto razložil nujno potrebo takojšnje slovenske samolade. „Danes ni več vprašanje, katera zamilsel za narodno-politično zavarovanje Slovenije je bolj primerna za daljšo bodočnost. Da-

nes je slovenska vlada osnovna potreba danih razmer. Na ozemlju Jugoslavije, posebej še v Sloveniji, ni nobenega sledu javnega reda in politične oblasti izpred vojne. Jugoslavije kot oblastvene stvarnosti enostavno ni več. Slovenija je v rokah Nemcev Italijanov in Madžarov, ki jo vsi hočejo izbrisati iz zgodovine. Med Beogradom in Ljubljano je kruta stvarnost hrvaškega upora in odpada (ki mu je Ehrlich bil neposredna priča na svoji odisejdi od Ljubljane preko Sarajeva, Nikšića, Splita in nazaj). Jugoslavija kot država, vlada, oblast je danes gola utvara. Narod ne more živeti kot narod brez nekega svojega političnega središča in občutnega zamatka oblasti, ki jo smatra kot svojo. Gorje slovenskemu narodu in ljudstvu, če mu politični predstavniki zanemarijo ostvariti tako slovensko politično središče za ohranitev slovenske skupnosti pod uničevalno tujo okupacijo.“

Ko smo prišli v Ljubljano, je profesor Ehrlich samotno razmišljal in formuliral razloge za ustanovitev podtalne slovenske oblasti. Ta predlog je osebno predložil zastopnikom predvojne jugoslovanske oblasti v Sloveniji. Mene pa je z istim predlogom poslal v Zagreb kjer so takrat živeli slovenski politični pregnanci in bezunci izpod nemške okupacije. Oba sva bila odklonjena, deloma pod pretvezo utvare jugoslovanske države „kontinuitete“, deloma pod pretvezo „nepraktičnosti“ takega načrta. „Naša vlada je v inozemstvu“ se je glasila uradna odklonitev. „Podtalna slovenska vlada je neizvedljiva“ je zvenel odgovor izčrpane predvojne politične miselnosti.

Ker profesor Ehrlich ni bil poklicni politik, ne poklicni državnik in ker Akademski klub Straža in Slovenska dijaška zveza ki ju je profesor Ehrlich pred vojno duhovno oblikoval, nista bili politični organizaciji, takrat ni moglo biti govora, da bi politična funkcija podtalne slovenske oblasti bila neposredna in samostojna naloka ali možnost Ehrlicha in njegove mladine; ta je bila pripravljena stopiti v brezpogojno službo take slovenske oblasti. Tako je kratko zgodovinsko meddobje slovenske narodno-politične odločitve maja 1941 ostalo neizpolnjeno. Pozneje je bilo prepoznano, ker je ta odločitev padla v roke komu-

nistične OF. Kar je sledilo je bila gola lokalna samoozbramba — posledica slovenske narodno-politične kapitulacije maja 1941. Predvojni politiki niso doumeli in zmogli podtalne slovenske vlade maja 1941, a življenjsko ogroženo ljudstvo slovenskih vasi po nastanku komunistične OF (po nemškem napadu na Rusijo) ni bilo pripravljeno uklopiti se njenemu nasilju in okupatorskim represalijam. Poslej se je profesor Ehrlich posvetil pomoči političnim preganjanjem in beguncem izpod nemške okupacije in pa sistematični dokumentaciji slovenske tragedije v informaciji zavezniškemu svetu. Prvo daljše poročilo o tem, ki ga je nesel v Ameriko pokojni pater Kazimir Zakrajšek ob koncu maja ali začetku junija 1941, je bilo zbrano in sestavljeno od profesorja Ehrlicha; jaz sam sem ga tipkal po njegovem diktatu. Poročilo je tvorilo podlago John La Farge-ovim člankom v reviji America (30. avgusta 1941, 28. februarja in 7. marca 1942). Ti članki so izšli tudi kot posebna publikacija pod naslovom **Martyrdom of Slovenia**, America Press, New York, 1942.

Komunisti v OF so dobro poznali Ehrlichovo predvojno versko in narodno delo in so slutili njegove posebne napore od 27. marca 1941 naprej. Zato je bil on njihova glavna tarča od početka. Namen so dosegli, ko so ga 26. maja 1942 zahrbtno ustrelili, ko je profesor Ehrlich za puščalk Akademski dom sv. Cirila po končani sveti maši, ki jo je tam daroval vsako jutro. Ehrlichov pogreb je bil podobno edinstven v novejši slovenski zgodovini kot je bil živ Ehrlich edinstven med Slovenci. Tisti, ki so bili na pogrebu, ga nikoli ne bodo pozabili, drugim bo nekdo moral veličino tistega pogreba podrobno opisati.

Slovenska državna odločenost, ki jo je profesor Ehrlich po tolikih spoznanjih in preizkušnjah dokončno zasnoval maja 1941 v Ljubljani ne bo nikoli več prenehala. Ker je vsidrana globoko v spoznanji naravi slovenskega problema in ker jo je s svojim življenjem in smrtjo posvetil med božje volje brez slehernih osebnih ambicij, moramo in moremo zaupati, da bo uresničena. Takrat bo profesor Ehrlich med Slovenci zaživel kot svetli simbol žrtvovanih začetkov slovenske državnosti in kot svetniški zavetnik njene bodočnosti.

DR LAMBERT EHRLICH PARIŠKA MIROVNA KONFERENCA IN SLOVenci

(Dnevnik, 25—31 avg.)

(Nadaljevanje)

Plebiscit na Štajerskem

Dne 28. avgusta dopoldne je Trumbić hotel zvedeti od Tardieuja kako stvar stoji. Tardieu je sicer potrdil, da je plebiscit odklonjen, povedal je tudi, da se je Clemenceau (kot predsednik na seji Conseil supreme prejšnji dan naravnost sijajno obnesel, a poročal je o novih komplikacijah, ki so nastale vsled italijanskih entrig. Tittoni bi namreč rad za vsako ceno izvojeval plebiscit za Štajersko. Poleg sovražstva do naše države, ga je v tem slučaju vodil še osebni interes. Italijanski časopisi so namreč raztrobili, da je bil Tittoni tisti, ki je v Conseil supreme postavil prvotni predlog za plebiscit na Štajerskem. Da bi sedaj pred ita-

lijansko javnostjo ne doživel poraza, je še na večer 27. avgusta telefonično sporočil drugim velešilam, da on pristane tudi na plebiscit za širše ozemlje, čeprav je bil na popoldanski seji plebiscit načeloma odklonjen. Mimogrede omenjeno, prvotni predlog za plebiscit je postavil Headlem Morley in ne Tittoni.

Minister Trumbić se je Tardieuju zahvalil za to informacijo in za ves njegov trud v naš prid. Zagotovil je Tardieuja, da bo naša delegacija poskrbela, da bo cela naša domovina izvedela za njegovo plemenito delovanje in ga obenem prosil, da bi se nadalje zastopal naše koristi s svojo znano energijo.

Trumbić je takoj nato obiskal Johnsona in ga prosil, da vpliva v istem smislu na Polka.

Italijanska delegacija je intrigirala še nadalje. Bila je v stalnem stiku z Avstrijsko delegacijo v St. Germain-u. Tej je 27. avgusta sporočila, da je predlog plebiscita za širše ozemlje na dnevnem redu, in sicer z globalnim glasovanjem. Vsled tega je avstrijski delegat Renner 28. avgusta naslovil, na konferenco spomenico, v kateri je sporočil, da ne reflektira na tak plebiscit. Ljutomerskega in Plujškega okrajstva Avstrija ni namreč nikdar revendicirala (terjala) in tako bi tak plebiscit že a priori pomenil zmago Slovencev. Namesto tega pa je zahteval, da se takoj definitivno takozvana 3. cona pri-sodi Avstriji. To je namreč ozemlje južno od Mure in trikot Radgona.

Tardieu, ki je to spomenico dobil v roke, jo je 29. avgusta zjutraj pokazal predsedniku Trumbiću in ga prosil, da naj mu do enajste ure, to je do seje Conseil Supreme, poskrbi vse pot-

rebne podatke. Minister Zolger je v nagladi zbral te podatke, ter jih ob enajstih poslal Tardieuju.

Popolne je minister Zolger te podatke še bolj natančno formuliral in jih poslal Tardieuju. Zvečer ob šestih uri se je vršila seja naše delegacije. Dr. Trumbić je zvedel, da je Conseil supreme odločil, da se trikot Radgona definitivno prisodi nemški Avstriji, dočim vse drugo ostane neizpremenjeno. Balfour je z lahko gesto napravil opazko, češ, dajmo Avstriji ta košček zemlje, da se ji vsaj nekoliko ustreže.

Ponoči je minister Zolger takoj sestavil novo spomenico, v njej je še enkrat na kratko, a temeljito, obrazložil vse razloge, ki dokazujejo, da je proti interesom radgonskega prebivalstva, kot tudi Slovencev v Prekmurju in v Slovenskih Goricah, da se ta trikot, v katerem se vse ceste in železnice iz Prekmurja in Slovenskih Goric osredotočijo, izreže iz naravnega zaledja. Ta spomenica je bila posla 30. avgusta ob desetih dopoldne v

francoskem jeziku predsedniku Conseil supreme Clemenceauju, v angleškem jeziku pa Polku in Balfouru. Nadalje sta dobila francosko kopijo še Tardieu in Alby. Kot priloga je bila dodana grafična karta.

Dne 31. avgusta je dobila delegacija uradno obvestilo od ce, datirano 29. avgusta, da se je trikot Radgona definitivno dal Avstriji in sicer „iz etnografičnih in ekonomskih razlogov“, da se pa v drugem ožiru teritorialne določbe niso spremenile.

Upanje, da bi Conseil supreme še vpošteval noto z 30. avgusta, se je izjalovilo.

V odgovoru, ki ga je na opombe (observations) avstrijske delegacije poslal predsednik konferencence dne 2. septembra avstrijski delegaciji, se povdarja, da so zvezne in združene države odbile vse spreminjalne zahteve glede koroškega in štajerskega ozemlja, da pa te sile „cependant ont tenu compte de la protestation autrichienne en ce qui concerne la ville de Radkersburg,

que les conditions ethnographiques et économiques paraissent orienter vers l'Autriche plutôt que vers l'Etat serbe-croate-slovene“.

PREKMURJE

Na podlagi študij, ki jih je napravil prof. R. Slavič pri potovanju po Prekmurju meseca avgusta in septembra 1918, je predlagal 4. januarja na seji narodnega sveta sledečo mejo za Prekmurje:

Meja naj gre od Kruisla ob stari štajersko—ogrski meji do Rabe, tu naj prekoraci Rabo in gre prilično ob železnici do bližine St. Gotharda na kar naj gre ob Rabi do Raba — Gyarmata. Tu naj zavije proti jugu preko višinskih točk 275, 273 in 266, nato naj zavije, pusti Petróvce Jugoslaviji, proti jugovzhodu na izvir novega potoka (Uj potok) ki naj tvori potem nadaljnjo mejo do izliva v Krko. Nato naj bo meja Krka do izliva v Muro.

Na tem ozemlju prebivajo z malimi izjemami Slovenci, med njimi je nekaj pomadžarjenih

prebivalcev, ki pa bodo kmalu postali Slovenci. Na vzhodu je 28.000 Madžarov, ki se čutijo Madžari in so po veri evangeličani, a tudi med temi so sporadično naseljeni Slovenci. To ozemlje bi večinoma imelo prav dobre naravne geografske meje.

Toda, kot smo že opisali pri koroškem vprašanju, sklepi narodnega sveta v Parizu niso prišli do veljave. Naša delegacija je namreč morala oddati že 8. januarja zemljevid Jugoslavije z natančno orisanimi mejami vseh ozemelj, ki jih mi zahtevamo. Kot je bilo že omenjeno je Pašić predložil zemljevid s severnimi mejami na seji delegacije 6. januarja in na tem zemljevidu je bilo Prekmurje izpuščeno. Šele, ko sta delegata dr. Rybar in inženir Mačkovešek opozorila predsednika Pašića, da biva tam okrog 100.000 Slovencev, je dobil ing. Mačkovešek naročilo, da popravi ta zemljevid po sedanjih etnografskih razmerah.

(Nadaljevanje sledi.)

SLOVENSKA DRŽAVA

For a free Slovenia

Published monthly by
Slovenian National Federation
of Canada,

Edited by: Editorial Board

Address: 646 Euclid Ave., Toronto, Ont.
Canada

Subscription rates:

\$4 per year, 30¢ per copy

Advertising

1 column x 1"

\$2.80

Toronto

V petek 7. aprila 1967.,

je na posebnem programu, ki ga je pripravila ontarijska organizacija etničnega tiska po banketu v čast preko 50 francoskih žurnalistov iz Quebeca, nastopila tudi slovenska skupina v narodnih nošah. S slovenskimi melodijami in pesmimi so goste in "domačine" seznanili gospodični Silvija Ovečjak ter Marija Babič, spremljal pa ju je s klarinetom g. F. Kolarič. Dosegli so velik in navdušeni aplavz. Banketa in programa se je udeležilo tudi več ministrov Ontarijske vlade (med drugimi tudi gg. John Yaremko, minister za družinske podpirne služnosti, A. Grossman, minister za popoljševalne ustanove, Welch novi ministri za državljanstvo in pokrajinski tajnik) z ministrskimi predstojniki g. J. Robartsom na čelu.

23. aprila so torontski peveci skupno s hamiltonskimi nastopili pod taktirko g. Krizmana v Hamiltonu.

30. aprila je Slovensko gledališče iz Toronta z uspehom nastopilo s Simčičevim "Krstom pri Savici" v Hamiltonu.

S.A.V.A. pripravlja za 14. maj materinski proslavo, ki bo ob 4.30 popoldne v slovenski cerkveni dvorani na Manning Ave. Prilite!

Prireditev harmonikarjev.

V soboto 29. aprila je Lebarjeva harmonikarska šola priredila v newtorontski dvorani koncert in veselico. Na koncertu so nastopili skoraj vsi gojenci, ki so zmogli nastop v javnosti.

Gostovanje v Windsorju.

Mladinski pevski zbor Marije Pomagaj, Lebarjeva harmonikarska šola in Slovenska folklorna skupina Nagelj iz Toronta bodo v nedeljo, 21. maja, ob 2.30 popoldne priredili v Windsorju, Ont., glasbeni festival. Naši rojaki v Windsorju so za to priliko oskrbeli koncertno dvorano v Wal kerville Collegiate; dvorana ima 600 sedežev.

Prireditev Slovencev je vzel v svoje okrilje Folk Art Council of Windsor, saj ima festival namen proslaviti 100 letnico Kanade in 1200 letnico pokristjanjenja slovenskega naroda. Prijatelji Slovencev v Windsorju dobivajo posebna vabila. Vest o festivalu bo objavljena tudi v lokalnih časopisih in po radiu. Upamo, da bo to ena najlepših prireditev Slovencev.

Na prireditev vabimo ne le rojake v Windsorju, ampak tudi v Londonu, Detroitu in okoliških krajih.

Cleveland

Večer "SAVE".

V soboto zvečer 1. aprila so v šestih dvorani Slovenski Akademiki V Ameriki pripravili lep večer z večerjo, praprogramom in plesom pod naslovom "Zlati časi". Spored je obsegal odlomek iz Zupančičeve Veronike Deseniške (gospoda Miro Odar in Jože Likozar), nastop solistke gdčne Cecilije Valenčič, recitacije pesmi Balantića, Hribovška in Jakopiča (dr. Milan Pavlovič), klavirski nastop g. Petra Čekute iz Toronta, g. Božo Pust je recital basen po Krilovu, g. Peter Čekuta in gdčna Mirjam Čekuta iz Toronta po Gregorčičevo Rabeljsko jezero. Spored je vodil dr. Tone Arko. Za ples je igral kvintet "Tivoli" iz Chicaga. Bil je lep akademski večer v lepo okrašeni dvorani.

Koncert Slovana.

V nedeljo popoldan 2. aprila je bil v Slovenskem domu na Reher Avenue v Euclidu spomladanski koncert pevskega zbora "Slovan" pod vodstvom gospoda Vauterja.

Smrt naročnika.

V nedeljo 9. aprila je umrl v Clevelandu naš naročnik g. Ru-

dolf Gross v starosti 89. let. Zalujoči vdovi gospe Eleanor v Clevelandu in hčerki Selmi, poročeni Nowe, v Kanadi izrekamo globoko sožalje.

Koncert Korotana.

Po daljšem premoru nam je pevski zbor "Korotan" zopet pripravil samostojen koncert. V soboto zvečer 15. aprila je zbor nastopil v dvorani Slovenskega narodnega doma na St. Clairju z obsežnim sporedom slovenskih narodnih in umetnih pesmi in odlomki iz Rodger-Hammerstein-ove opere: "The Sound of Music". Zbor je vodil ing. Franc Gorenšek, ki je zborov novi povodja in se je zbor pod njegovim vodstvom tudi pripravil za ta koncertni nastop. Koncert je zelo lepo uspel in navdušil poslušalce. Napovedovalec je bil dr. Milan Pavlovič, oder je opremila g. Zalka Likozar, za luči pa je skrbel g. Milan Dolinar. Koncerta se je udeležilo tudi ustanovitelj zbora g. Metod Milač. Naj nam pomlajeni in poživljeni "Korotan" pripravi še mnogo takšnih večerov slovenskega petja!

Družabna prireditev "Tabora".

Krajevno društvo ZSPB "Tabor" je pripravilo v soboto zvečer 22. aprila v dvorani Slovenskega doma na Holmes Avenue prijeten družaben večer. Člani in prijatelji so napolnili dvorano. Za ples so igrali "Veseli Slovenci". Dobitek je šel v invalidski sklad Zveze.

Koncert "Glasbene Matice".

V nedeljo popoldan 23. aprila je bil v dvorani Slovenskega narodnega doma na St. Clairju pomladanski koncert "Glasbene Matice". Zbor je pel pod vodstvom g. Valentine Fillingera pesmi slovenskih in tujih skladateljev, med njimi tudi Sattnerjevo kantato "Oljki". Kot solista sta nastopila g. J. Perenčević in ga. June Price. Kot kvartet pa so nastopili gospodje Kenik, Perenčević, Bradac in Ivančič. Koncert je lepo zadovoljil poslušalce.

Umrl je dr. Franjo Maršič.

V nedeljo popoldan 23. aprila je na domu svojega sina Dušana v Eastlake pri Clevelandu dokončal svojo življensko pot dr. Franjo Maršič, bivši ljubljanski okrajni glavar, zaveden Slovenec, vzor neoporečnega visokega upravnega uradnika, prijatelj slovenske državne misli, v starosti 80. let. Zaradi svoje značajnosti je bil pokojni dr. Maršič večkrat politično preganjan, a se ni nikdar uklonil. Naj počiva v miru!

Vdovi, gospe Veri Maršič sino voma Dušanu in Bojanu ter hčerki Zdenki, poročeni Tajsl, pa izražamo najgloblje sožalje.

Chicago

Prireditev. Prav za konec sezone, ko je pomlad prinesla bolj sveže sape, se je razgibalo tudi družabno življenje:

Slovenska Narodna Zveza je imela v soboto 8. aprila družabni ples, ki je odpadel januarja, ko nas je skoro do vratu zasipal snežni metež. Vodstvo prireditve je bilo izključno v rokah odbornika g. Milana Pechariča. Prav bi bilo, če bi bilo več sodelavcev. Prireditev je lepo uspešna.

Martin Krpan se je tudi zakasnil. Prišel je v Chicago v nedeljo 9. aprila. P. Odilo in g. Rus sta mu oskrbela dostojno avdience.

Pevski koncert Mladinskega zbora v soboto 15. aprila je bil vsekakor krona ob zaključku sezone. Ze izredno lepo število mladih pevcev in pevk, sami študentje, prič o tem, da slovenska pesem še ne bo zamrla. Seveda, če bomo imela p. Vendelina, če dolgo med nami. Na koncertu sta sodelovala solista: Mrs. Marija Krajnc Fišinger in Marjan Erman jnr. Spremljal je g. Alfred Fišinger.

V vseh pravnih zadevah se lahko z zaupanjem obrnete na novega slovenskega odvetnika in notarja.

Naslov:

ANTONY AMBROŽIČ
Barrister, Notary Public
861 College St., Toronto, Ont.
Telefon: LE. 1-0715

SLOVENSKO JUBILEJNO ROMANJE V RIM

V začetku aprila so se zbrali v Rimu slovenski romarji iz Slovenije, iz slovenskih predelov Italije in Avstrije, pa tudi iz drugih dežel, kjer so razkropljeni — vključno Severno in Južno Ameriko ter Avstralijo. Z njimi so bili vsi trije slovenski škofje: nadškof dr. Jože Pogačnik, dr. Držičnik in dr. Jenko. Posebne avdience, ki jo je sv. oče pripravil Slovincem 6. aprila, so se udeležili tudi Ignacij Kunstelj, ravnatelj izseljeniških dušnih pastirjev, Lojze Škerl, škofijski vikar za Slovence na Tržaškem, Maks Jezernik, rektor filozofskega zavoda De Propaganda Fide, Slavko Bavdaž iz vatikanskega državnega tajništva, Janez Vodopivec, profesor na papeški univerzi in p. Anton Legiša provincial reda klaretincev. Vseh duhovnikov je bilo kakih sto, vseh romarjev pa kakih 2.500.

Nadškof dr. Jože Pogačnik je v nagovoru (kratko slovensko, nato italijansko) omenil med drugim tudi:

„Naše romanje izpolnjuje trojno nalogo: proslaviti hoče 1200-letnico, odkar so se naše pokrajine pokristjanile; tisočvestiti spomin, odkar sta bila apostola Peter in Pavel mučena v Rimu; in slednjič pot sv. Cirila in Metoda, ki sta pred tisočsto leti prišla v Rim k papežu Hadrijanu II.... V najtemnejših obdobjih je bila krščanska in katoliška vera našim očetom vir moči, luči ter trdne in svete vztrajnosti. Ko na grobu sv. Petra, ki ga naša liturgična besedila imenuje 'korifaja' apostolskega zbora — obnovljamo dejanje vere, vse tu zbrano in zastopano božje ljudstvo slovenske Cerkve potrdi svojo neomajno voljo, da ohrani sveto izročilo odrešenja, ki ga je sprejelo in bo po njem zmeraj globlje živelo in ga želi sporočiti tudi prihodnjim rodovom. In duh notranje obnove, ki ga je v vesoljni Cerkvi prebudi II. vatikanski cerkveni zbor, naj najde svoj vidni in prijemljivi izraz v tej obnovljeni trdni volji....“

Papež Pavel VI. je v svojem govoru povedal tudi tole:

„Pozdravljamo vse Slovence, tudi tiste, ki so prišli iz drugih dežel, ali prebivajo v Rimu.... Z vašim romanjem se je prvič zgodilo, da neki slovanski narod v Rimu proslavlja jubilej spreobrnitve h krščanski veri. V tem trenutku se naš pogled širi in objema vse prostrane dežele, katerim sta slovanska apostola oznanjala evangelij. Vi ste danes prvi izmed njih prišli k nam.... Papež je z vami s pozornostjo, ki vam jo je posvetil v nedavni preteklosti in vam jo bo še več posvetil....“

Srčno želimo, da bodo vaše škofije srca, ki v istih mislih, delih, besedah in zgledih soutilajo z velikim srcem vesoljne Cerkve....“

Skupno s slovenskimi škofi je podelil apostolski blagoslov, „ki ga raztegujemo na vse Slovence, doma in v svetu, posebej še otrokom, starim in delavcem“.

Medtem ko so peli romarji „Marija skoz' življenje“, so tri narodne noše izročile sv. očetu darove: trogledni svečnik, ki predstavlja vse tri slovenske škofje.

Project Renewal — Obnovitveni program. — Razpisala ga je čikaška nadškofija. Akcija je sedaj v polnem teku tudi v slovenski fari sv. Stefana, ki mora zbrati svoto 30 tisoč dolarjev. Če bomo zbrali to svoto, bo fari ostalo 15 tisočakov, ki ga bo uporabila za olepšanje cerkve. Pri fari tožijo, da ni mnogo sodelavcev. Mesto po dva moža, ki trketa na duri, hodi le eden. Upamo, da slovenska fara ne bo zaostala za drugimi.

Umrla je sestra Chrisanta Trinko, OSF. Pokopana je bila na Mt. Assisi, Lemont. Poleg številnih sorodnikov v Chicagu zapušča še brata P. Johna Vianjeja v Lemontu in še eno sestro redovnico.

fije, kovaško umetniško delo mojstra Jožeta Bertonclja iz Krobe, z domačimi čipkami okrašen prit, vazo z umetniško izdelanimi planinskimi rožami in šopek slovenskih nageljnov, vezana dva letnika „Družine“ in „Ognjišča“, prevod vseh koncilskih odlokov in knjigo „Koncil“, ki jo je izdala Družba sv. Mohorja v Celovcu. Sv. oče pa je podelil ljubljanskemu nadškofu v spomin na romanje umetniško izdelan kelih, ki se bo rabil predvsem ob somaševanju vseh treh slovenskih škofov.

Novi zastopnik kraljice v Kanadi Rt. Hon. R. Mitchener. K imenovanju mu tudi mi izrekamo čestitke z željami za uspeh pri novem delu in položaju.

NOVICE

Ana Stupan je analizirala sestavke o Jugoslaviji v severnoameriških revijah, ki so med marec 1963 in januarjem 1966 objavile vsaj tri članke o Jugoslaviji. Njena končna ocena je: „Zbor tem kakor tudi način, kako so te teme opisane, kaže, da motiv za pisanje o Jugoslaviji ni toliko želja posredovati njeno objektivno podobo americkemu občinstvu, kot namen, prikazati velike prednosti, ki jih ima kapitalistični sistem celo v primerjavi z najbolj 'sprejemljivo' obliko socializma.“ (Teorija in praksa, IV-2, str. 304)

brezposelno zavarovanje

je sedaj na razpolago za večino uslužbencev pri

KMETIJAH, PRI ŽIVINOREJSKIH KMETIJAH, PRI NASADIH MLADIK, PRI POKRITIH VRTOVIH, PRI CVETLIČNIAKIH TER GOJILCIH SADJA, ZELENJAVE IN CVETLIC

delojemalci:

V tvojem interesu je, da ugotoviš, če imaš pravico do brezposelnega zavarovanja, ki je sedaj v veljavi za delavce v poljedelski in živinorejski stroki.

delodajalci:

Če imate ljudi, ki delajo za vas, morate sedaj vedeti, da so novi zakoni, ki jih morate upoštevati. V vašem interesu je, da se seznanite s vsemi posebnostmi o brezposelnem zavarovanju za vaše delavce.

Dobite si popolne informacije sedaj v najbližjem uradu:

UNEMPLOYMENT INSURANCE COMMISSION
GOVERNMENT OF CANADA
7989(C) EP

Predsednik ontarijske etnične časopisne organizacije Torontu Dr. J. Kirschbaum, pozdravlja goste. Na sliki sta še ministrski predstojnik Ontaria g. J. Robarts in g. A. Grossman, minister za popoljševalnite. Obe sliki sta posmeti v Royal York hotelu.

Po obisku francoski časnikarjev iz Quebecske province: del gostov med člani Kanadske časopisne etnične organizacije v Torontu. Pred gosti je nastopila tudi slovenska skupina, o čemer poročamo v torontski koloni.

RIM

ITALIJA

HOTEL 'BLED'

Via S. Crece in Gerusalemme 40
ROMA — (Tel. 777-102)

Rojaki ali potujete v Rim? Sprejem na letališču ali železnici, ogled Rima, prenočišče, domača hrana itd., Vse te skrbi bodo odveč če se boste obrnili na:
Vinko A. LEVSTIK - lastnik

OBRNITE SE Z ZAUPANJEM
V VSEH NEPREMISLNIH
DRUŽINSKIH

CARL VIPAVEC

SLOVENSKI ODVETNIK
IN NOTAR

IN PRAVNIH ZADEVAH NA:
278 Bathurst St., Room 4, Toronto, Ont.

EMoire 4-4004

težnjo po (videzu) 'monolitnosti', po zakrivanju notranjih nasprotij" (str. 84).

Kerševan očita vsekemu tisku da se izogiba vprašanjem, „ki bi lahko pripeljala do neprijetnih rezultatov — do priznanja o krizi tradicionalne religioznosti“, kar vodi po njegovem mnenju „dopoldarjanja in iskanja nadomestkov za resnično religioznost in dejansko že do nereligioznih vidikov cerkvene aktivnosti: od ceremonialnih množičnih prireditev do teženj po organiziranju taborenj, športnih dejavnosti itd. pod vodstvom duhovnikov. O nezdružljivosti takih teženj z našimi načeli in zakoni ni treba poudarjati....“ (str. 85).

Kerševanovo poročilo je dokaj odkrito v naštevaju področij, kjer se komunisti Cerkve najbolj boje: odziva, ki ga najde pri mladini (komunisti sami tožijo, da so njihove organizacije skoraj brez nje); njene organizacije (ko ne morejo več izigravati enega nasproti drugemu) in vsakega javljanja izven bogoslužnih prostorov (ker priča vsem, da se je vera ohranila kljub preganjanju).

Martin Perc, OFM, je napisal za dvestopetdesetletnico kronanja svetogorske Gospe (1. 1717) Svetogorske šmarnice, v katerih je orisal važnejše dogodke njene zgodovine od Marijinega prikazovanja l. 1539 do današnjih dni. 112 strani obsegajoča knjiga ima na naslovi strani fotografijo milostne podobe, med polami pa so uvezane še 4 strani fotografij. Knjigo je založil ljubljanski nadškofijski ordinariat.

Ciril Miki opozarja, da visoko število slušateljev na fakultetah ni realno, ker je po predpisih možen „sočasen študij“, t. j. istočasen vpis na dveh fakultetah. Kot primer navaja višjo kotercialno šolo v Mariboru, kjer so ugotovili, da je bilo 22 odstotkov študentov vpisanih v drugi letnik samo formalno (Teorija in praksa, I-9, str. 1246).

Katoliški tedniki v Severni Ameriki so objavili konec aprila daljše poročilo o romanju 2500 Slovencev v Rim, ki ga je vodil nadškof dr. Jože Pogačnik. Slovincem iz Slovenije so se pridružili tudi Slovenije so se pridružili Slovenije. Romanje je počastilo 1200-letnico pokristjanjenja Slovencev in 1100-letnico prihoda sv. bratov Cirila in Metoda v Rim. Papež Honorij je o božiču 867 potrdil slovensko bogoslužje. V Rimu praznujejo letos tudi 1900-letnico mučeništva apostolov Petra in Pavla.

ONTARIO

PROVINCE OF OPPORTUNITY

Government Information

From the
Department of Financial and
Commercial Affairs.

CONSUMER PROTECTION
BILL 100

Zakon, ki je ustanovil in opisal dolžnosti urada za zaščito potrošnikov je bil vpostavljen 3. aprila 1967.

Njegov delokrog bo naslednji:
(a) Razširjanje informacij z nalogo poučiti in svetovati potrošnikom v pogledu potrošniške zaščite na področju posojevanja in izposojanja.

(b) pospeševati in pomagati obstoječim posvetovalnim organom v pogledu potrošniških posojil.

(c) sprejemati in kontrolirati pritožbe o delovanju kot je to predvideno v zakonodaji za zaščito potrošnikov.

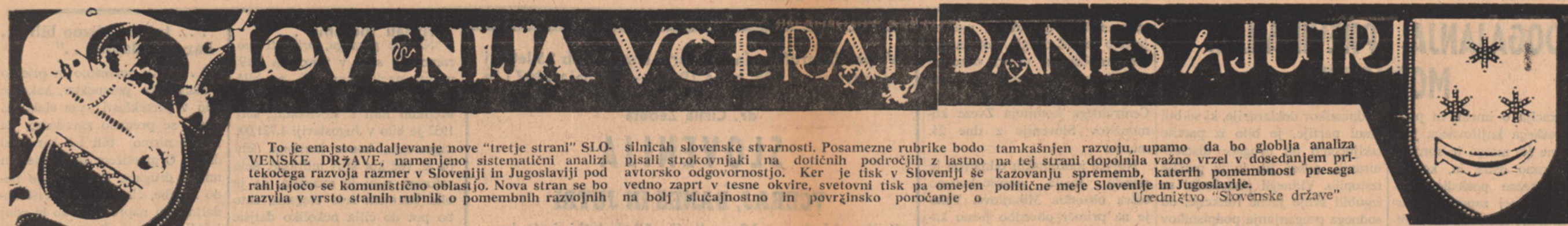
(d) uveljavljati zakonodajo za zaščito potrošnikov.

ZAKON 101 — Zakon ki predvideva zaščito nakupovalcev potrošniških dobrin ter pravična odprava stroškov posojila kot to predvideva zakon za zaščito potrošnikov in bo stopil v polno veljavo z 31. julijem 1967.

Ta zakon predvideva obelodanitev stroškov za posojilo v obliki obrestne mere, kakor tudi registracija podjetij, ki prodajajo samo preko prodajalcev, ki hodijo od hiše do hiše, če je kupcem posojilo odobreno. Predvidevan je 3 dnevni termin "za ohladitev glave", predno pogodba postane veljavna sklenjena s takim prodajalcem od hiše do hiše (to se pravi, da si v treh dneh lahko premislite!).

Zakon predvideva tudi nov način, ki bo nudila popuščanje v slučaju dane obljubljene zabeleže ("promissory notes") ki so dane kot založba—in končno potanje polnopravne.

the Hon. John Robarts
Prime Minister of Ontario

To je enajsto nadaljevanje nove "tretje strani" SLOVENSKE DRŽAVE, namenjeno sistematični analizi tekočega razvoja razmer v Sloveniji in Jugoslaviji pod rahlajočo se komunistično oblastjo. Nova stran se bo razvila v vrsto stalnih rubrik o pomembnih razvojnih

silnicah slovenske stvarnosti. Posamezne rubrike bodo pisali strokovnjaki na dotičnih področjih z lastno avtorsko odgovornostjo. Ker je tisk v Sloveniji še vedno zaprt v tesne okvire, svetovni tisk pa omejen na bolj slučajnostno in površno poročanje o

tamkašnjem razvoju, upamo da bo globlja analiza na tej strani dopolnila valno vrzel v dosedanem prikazovanju sprememb, katerih pomembnost presega politične meje Slovenije in Jugoslavije. Uredništvo "Slovenske države"

ODLOČITEV ZA SLOVENSKO DRŽAVO

ODLOČITEV ZA SLOVENSKO DRŽAVO

(Ta sestavek je ponatis enajstega poglavja iz nove knjige profesorja Cirila Zebota **SLOVENIJA — VČERA, DANES in JUTRI**, ki je izšla te dni v založbi avtorja pri Mohorjevi družbi v Celovcu. Knjiga je posvečena spominu profesorja Lamberta Ehrlicha ob petindvajsetletnici njegove smrti.)

"Kakšno jugoslovansko vprašanje in kulturno ali celo jezikovno smislu zame sploh ne eksistira... Po kulturi, ki je sad več stoletne separatne vzgoje, smo si med seboj veliko bolj tuji, nego je tuj naš gorenski kmet tirolskemu, ali pa goriški viničar furlanskemu." (Ivan Cankar, "Slovenci in Jugoslavlani" v IVAN CANKAR, IZBRANA DELA — X, Ljubljana 1959, str. 398—99)

"Na slovensko bodočnost je treba gledati v luči dosedanje zgodovine slovenskega naroda. Razpad Avstro-Ogrske je bil posledica nemške šovinistične hegemonije. Ob razpadu Avstro-Ogrske je bila za Slovence edina rešitev priključitev k Jugoslaviji (toda) v pretekli Jugoslaviji se je velika zgodovinska napaka Avstro-Ogrske ponovila v obliki veleršijske hegemonije." (Lambert Ehrlich v študiji **SLOVENSKI PROBLEM**, septembra 1941)

"Mirne duše je moč reči, da v vsej zgodovini povojne dobe ni nobenega primera da bi kak narod bil tako masovno izkoriščen in oropan sadov svojega dela kot so to bili Slovenci..."

(Viktor Meier, "Yugoslav Communism" v COMMUNISM IN EVROPE M.L.T. Press 1964)

ODLOČITEV ZA SLOVENSKO DRŽAVO

Dne 26. maja 1942 okoli osme ure zjutraj je bil sredi podgrajskega trikotnika pred Ljudsko kuhinjo na Strelški ulici v Ljubljani umorjen dr. Lambert Ehrlich, profesor ljubljanske univerze, duhovni vodja Slovenske dijaške zveze — zdajše najstevilske predvojne organizacije slovenskih študentov — in duhovnik Akademskih klubov Straža, prvoborilec za slovenske narodne meje v sklopu obeh svetovnih vojn, pobudnik za ustanovitev podtalne slovenske narodne vlade ob začetku trojne okupacije spomladi 1941, zasnovatelj narodno-političnega programa slovenske države za povojno bodočnost Slovenije. Profesor Ehrlich je padel pod kroglami atentatorjev partijske VOS-e skupaj s primorskim študentom Viktorjem Rojcem, ko sta pravkar zapustila sosedni akademski dom sv. Cirila, kjer je profesor Ehrlich daroval sveto opravilo, pri katerem mu je Rojce ministriral.

Lambert Ehrlich je bil rojen 18. septembra 1878 v Zabnicah pod Svetimi Višarji. Po dokončani gimnaziji v Celovcu je študiral teologijo in etnologijo na univerzah v Innsbrucku, Rimu, Parizu in Oxfordu. Po zaključnih pariških mirovnih konferencah, kjer je bil tajnik slovenske delegacije in po izgubljenem koroskem plebiscitu, ko je bil izgnan iz Avstrije, je dr. Ehrlich prišel v Ljubljano, kjer je postal profesor teološke fakultete

SLOVENSKA KATASTROFA

Poslej se je profesor Ehrlich posvetil pomoči štajerskim in gorenskim beguncem ter nadaljnemu zbiranju in varstvu študentov v zasedeni Ljubljani. Ze maja 1941 je poslal v zahodni svet prvo dokumentirano poročilo o nemškem preganjanju na Stajerskem in Gorenjskem. V naslednjih mesecih pa je pripravil in odposlal nadaljnja poročila o težkih okupacijskih razmerah in študijo o bodočnosti Slovenije v sklopu povojne Evrope. Ko je dokumentarico žigosal preganjanje pod trojno okupacijo in protipravno priključitev okupiranih predelov Slovenije Nemčiji, Italiji in Madžarski, tako je profesor Ehrlich obsojal partijski značaj OF, njene stalinistične cilje in njen bratomorni terorizem. Kakor v neizpodbiten dokaz pravilnosti njegove sodbe o partijskih ciljih in terorističnih metodah OF, je profesor Ehrlich sam padel pod njeno bratomorno roko kot najsvetlejša žrtev slovenske medvojne žaloigre.

V spomenici zahodnih zaveznikom o slovenskem problemu in povojni preureditvi osrednje Evrope je profesor Ehrlich takole opisal razmere v zasedeni Sloveniji:

ci, Hrvati in jadransko obalo pri Trstu mora popolnoma izginiti."

"Manjše zlo je usoda Slovencev v tako imenovani 'ljubljanški pokrajini', ki obsega samo petino slovenskega ozemlja in ki so jo proti mednarodnemu pravu anektirali Italijani. Ta aneksija je bila v danem trenutku rešitev slovenskega jedra v 'ljubljanški pokrajini', ker je italijan-

ska vlada z avtonomnim statutom pustila Slovincem slovensko kulturno življenje... Vsa oblast v 'ljubljanški pokrajini' pa je v rokah italijanskih komisarjev. Italijanska oblast se zaradi brez pomembnih akcij komunistične 'Osvobodilne fronte' znaša nad vsem prebivalstvom. Postopna italianizacija in fašizacija... kaže nadalje na to, da se italijanske oblasti ne drže avtonomnega

VIŠARSKO SLOVENSTVO

Profesorja Ehrlicha sem prvič srečal jeseni 1932. Predstavil me je Marjan Breclj, takratni predsednik Slovenske dijaške zveze, s katerim sem bil izvoljen za podpredsednika te predstavniške organizacije slovenskih katoliških študentov. Marjan Breclj je kmalu odšel svojo pot, s profesorjem Ehrlichom pa sem ostal do jutra njegove smrti, deset let pozneje, ko je posebna izdaja SLOVENSKEGA POROČEVALCA preneljano objavila, da sem bil po odloku OF skupaj s profesorjem umorjen tudi jaz. In tako sem profesorju Ehrlichu zatisnil oči. Pokopali smo ga z edinstvenim pogrebom silne mladostne ljubezni in neugasnega zaupanja v trajno pravilnost njegovega slovenstva.

Ker je profesor Ehrlich mnogo pomenil vsej Sloveniji in tolikim Slovincem, se ga spoštljivo spominjajo vsi, ki so ga poznali ali pa so le čuli resnično zgodbo njegovega življenja in smrti.

Profesor Ehrlich je videl Slovenijo z zornega kota Svetih Višarj kot "narod sredi Evrope" med Alpami, Jadrantom, Dinaro in Panonsko nižino, na čigar prehodnem ozemlju se je iz zgodovinskega križišča poti v moderni dobil razvil pravcati "evropski kolodvor". Na ta prostor so stoletja pritiskali Nemci, da bi segli do južnega morja pri Trstu, v novejši dobi pa tudi Italijani iz nasprotnih razlogov. V drugi svetovni vojni so si Nemci, Italijani in Madžari Slovenijo razdelili. Unitaristična Jugoslavija, ki so

statuta za 'Ljubljansko pokrajino'. Vključ vsemu je vendar italijanska okupacija neprimerno znosnejša od nemške, ki hoče z vsemi sredstvi zbrisati sleherno sled slovenstva."

"V čast Italije je treba omeniti, da je odpela v 'Ljubljanski pokrajini' takorekoč azil za 30 tisoč beguncev, ki so pribežali iz nemške okupacije."

jo bili utemeljevali predvsem iz obrambnih razlogov, Slovenije ni mogla braniti. V uri svoje največje stiske so Slovenci bili prepušeni samim sebi. Profesor Ehrlich je obrambno osamljenost Slovenije, spričo osnega navala in okupacije smatral za ključno dejstvo slovenske politične zgodovine, iz katerega bi po njegovem Slovinci morali brez oklevanja napraviti nujen zaključek: ustanoviti podtalno slovensko narodno vlado za koordinirano in preudarno vodstvo preganjanega in razkosanega naroda pod trojno okupacijo v pripravi na zedinjeno Slovenijo v svobodni slovenski državi po skupni zavezniki zmagi.

Namesto predlagane slovenske vlade pa je pod okupacijo pri-

ti le pogodbeno. Zato so narodne države potrebne tudi z vidika mednarodnega sožitja kot pristojni pogodbeniki za enakopravno sodelovanje v skupno korist.

Slovincem so imperialistično odrekli pravico samoodločevanja in pogodbenega sodelovanja pred in po obeh svetovnih vojnah. Šele sedaj nastajajoča slovenska državnost bo — upajmo, da kmalu — zajamčila, da bo slovenska gospodarska zmogljivost v bodoče služila doseganju slovenskih teženj in ciljev, ki si jih bodo suvereni Slovenci sami demokratično krojili. Pogodbeno suverena slovenska republika bo preprečevala da bi tudi v bodoče slovenske gospodarske dosežke davčno konfiscirali po starih ali novih imperialističnih merilih iz neslovenskih političnih središč za neslovenske interese. Tudi slovenska pomoč gospodarsko nerazvitim predelom mora biti prostovoljna in pogodbeno na osnovi slovenskih zmogljivosti.

V takem okviru državne enakopravnosti bo stopnja koristnosti mednarodnega gospodarskega sodelovanja za Slovence odvisna

KRŠČANSKA KULTURA IN NARODNA BIT

Lastna država pa je le potrebna oblastveni okvir narodovega življenja. Tudi narod sam je pravzaprav le družbeni učinek skupnih in sorodnih prvin v življenju poedinih ljudi, ki ga sestavljajo. Te prvine so dvojne: širša kulturna osnova in posebna narodna bit.

Po svoji zgodovini, legi in miselnosti so Slovenci sestavni del Zahodne Evrope, ki je izviri in ob strani drugih prvin v oblikovanju sveta. Tu ne gre za teologijo, cerkvenost ali celo strankarsko-politični nastop v predreževanju in skladu z odvijanjem imenu. Gre za temeljno prvo osnovne človeške omike. Ta prva je dragoceni dar krščanstva vsemu človeštvu. V tem smislu je razumeti geslo: Krščanska kultura — ne klerikalizem.

Vsak organizirani politični nastop je podvržen naravni težnji po oblasti ki je vedno v posebni nevarnosti, da krši kulturni zakon ljubezni. Ljudje se morajo vedno znova priučiti, da morajo politične razlike in nasprotstva, pa naj bi se zdele še tako globoke, vedno biti stvarnorazložljive in s tem umsko rešljive, da se ne izrode v osebne mržnje, skupinska sovraštva ali celo v legalizirano nasilje. V tem je posebn politični pomen kulturnega zakona ljubezni. V tem smislu je zakon ljubezni kulturna podlaga vsake resnične in uspešne demokracije.

Pri Slovincih je prvina ljubezni pri krščanski kulturi več desetletij pred vojno trpela od pritiranja "liberalno-klerikalne" razdvojenosti in sovražnosti. Med vojno in po vojni pa je ta kulturna klica slovenskega življenja bila skoraj zamorjena v splošni slovenski tragediji. To slovensko nesrečo sta povzročili uničevalna okupacija in stalinistično "osvojevanje" za partijsko "zadnjo etapo" in njej sledečo "diktaturo proletariata" (namesto skupnih pripravl za svobodno slovensko državo), posredno pa je k njej prispevala tudi stara "liberalno-klerikalna" sovražnost. Nujno potrebna slovenska narodna sprava in z njo zavarovana bodočnost Slovenije zavisa od tega ali bodo Slovenci znali zopet oživiti svojo prvinsko pripadnost

od tega, kako bo Slovenija znala izbirati in razvijati tiste gospodarske panoge in proizvodne načine, ki bodo najbolj odgovarjali slovenskim primerjalnim možnostim merjenim v stvarnih proizvodnih stroških. Te možnosti bodo toliko donosnejše, kolikor naprednejši bodo narodi, s katerimi bodo Slovenci trgovali ali drugače gospodarsko sodelovali, in kolikor močnejše se bo razvijala slovenska kultura v njenem najožjem in najširšem smislu.*

Tak nekako je bil narodno-politični program za povojno Slovenijo kot ga je v izkušnjah dveh svetovnih vojn spoznal in v začetku trojne okupacije 1941 predložil profesor Ehrlich.

* Vključ temu, da se je Slovenija ves čas po vojni morala preživljati in gospodarsko napredovati — 1. brez dejanske ameriške pomoči in, 2. vključ davčne mu odvajanja velikega dela slovenskega narodnega dohodka na jug, nekateri se vedno nasedajo pravilji, da Slovenija nima "gospodarskih pogojev" za svoj obstoj. Le kdo jih po tej "logiki" ima? Bolj nesmiselni argument si je težko predstavljati.

krščanski kulturi.

Druga prvina naroda pa je njegova specifična narodna bit, ki je prav tako odsev prepričanja in življenja ljudi, ki narod sestavljajo. Narodna bit raste iz nenehnega prelivanja in dolivanja značaja, šeg, zgodovinskih pridobitev in spominov, jezika, različnih stvarjalnih značilnosti in še mnogo drugega, velikega in malega, ter iz vsega tega potekajoče zavesti posebne sorodnosti, skupne usode in potrebe po skupnem uveljavljanju v oblastnem okviru lastne države v enakopravnih odnosih do drugih držav z razvijajočimi se možnostmi zveznega združevanja in predreževanja v skladu z odvijanjem razmer in potreb na domače in širše-sosedstvenem prostoru.

Ker ljudstva poedinih novih držav v Afriki in Aziji niso zadostno razvila skupnostnih narodnih biti, se njihove nanadne države včasih zdijo kot umetni okviri, ki jih polnijo zunanjji vplivi in domače intrige. Pri Slovincih je ravno narobe. Brsteča slovenska narodna bit je trpela in še trpi, ker nima oblastvenega okvira enakopravne slovenske države.

O slovenski narodni biti so pisali in peli Vodnik, Prešeren, Slomšek, Cankar in drugi slovenski pisatelji vseh dob in vrst. O posebnostih in učinkovitosti te biti so govorili in vedno znova pričajo mnogi ne-Slovenci. Svoje narodne biti se zavedajo domala vsi slovensko rojeni ljudje. V enakopravni slovenski državi bi svobodni Slovenci "gore prestavljali".

Priznavati, ohranjati, razvijati in državno dopolnjevati to stvarnost in možnost slovenske biti ni šovinizem. To je izraz istega zakona ljubezni, ki edini more občutstva ter jih povezovati v božjem miru in človeškem napredku na svetu, ki je bil dan vsem ljudem, da ga razvijajo do vseh naravnih in človeških zmogljivosti. V razmerah svobodnega in enakopravnega sodelovanja v tehnično-civilizacijsko bolj in bolj izravnanim svetu bodočnosti bo različnost poedinih narodnih biti ne le ohranjala mero prijetne različnosti, brez katere bi ves napredek postal zelo dolgočasen, temveč tudi edinstveno plodila njegove stvarjalne sile.

SLOVENSKA NARODNA SPRAVA

Tako nekako je skušal učiti njem profesor Lambert Ehrlich. Tudi nekateri izmed vidnejših usodnim 6. januarjem 1929 in po

(Dalje na 4. strani)

Profesor Ehrlich s slovenskimi študenti na Sv. Višarjah 1. 1933.

Šlo do partijsko kontrolirane OF in sledečega bratomornega obračunavanja, po vojni pa do stalinistične diktature iz centralističnega Beograda nad okrajeno in nesvobodno Slovenijo. Tako je Slovenija tudi v drugi svetovni vojni zamudila dragoceno možnost svoje zgodovinske odločitve za lastno državo kot sredstva političnega zedinjenja in svobode.

Jedro Ehrlichovega "višarskega slovenstva" je v izvedbi slovenske politične samoodločbe za slovensko oblast kot jamstva slovenske narodne samobitnosti in ozemeljske celotnosti ter kot praktičnega pogoja za prosti izbor najboljše državno-politične alternative, ki bo pri rokah: ali Slovenija s Trstom kot neke vrste "jadranska švica" ali Slovenija kot enakopravna država-članica pogodbene jugoslovanske konfederacije, ali pa Slovenija v neposrednem sklopu širše evropske zveze držav.

Obstoj slovenske države bo jamčil, da s Slovenijo v bodoče ne bodo zopet ravnali kot z okrajnim pokrajinskim priveskom tujih političnih tvorbo. Obstoj slovenske države bo tudi zagotovil, da Slovenije ne bodo nepogodbene in posredno vključevali v širše zveze. Kakršnako bi že bila kaka bodoča zveza držav okoli Slovenije, Slovenija bi si morala

v njej zagotoviti neposredni položaj države-članice. Skratka, slovenska država mora postati eno izmed osnovnih dejstev nove Evrope, o katerem ni več debate.

Smisel države je v tem, da služi kot sredstvo, s katerim širše ljudske skupnosti odločajo o svojih skupnostnih potrebah ter o namembni svojih skupnih gospodarskih zmogljivosti v skladu s temi potrebami. Kjer je, kot na primer v Evropi, zgodovina razvila širše ljudske skupnosti kot samonikne narode, tam se morajo državne tvorbe prilagoditi posameznim narodom, ker so v teh primerih važne skupnostne potrebe narodnih pogojne in usmerjene. Pri teh skupnostih je naroden ena izmed osnovnih življenjskih vrednot.

Samonikel narod, ki nima lastne države kot potrebnega orodja za skupnostno samoodločanje, ostaja v sodobnih razmerah brez zadostnih možnosti za nadaljnji narodni razvoj; njegove sile se izčrpavajo v nasprotovanem in oviranem ohranjanju zgodovinsko pridobljenih narodnih posebnosti. Tako stanje stvari ni le krivično, temveč tudi povzroča čut manjvrednosti in neodgovornosti, nevoljo, nemire in uporništvu.

Vladanje nad ljudstvi, ki v zgodovini niso razvila samoniknih

narodnosti, je znano kot kolonializem. Odrekanje državnega samoodločanja samoniklemu narodu od strani drugih narodov pa je vsebina pojma, ki je poznan pod imenom imperializem, pa naj ga izvaja kaka svetovna velika, kot na primer Sovjetska zveza za nad baltskimi narodi, ali pa kak sosednji narod, kot na primer Čehi nad Slovaki. V načelu ga vsi obsojajo enako kot kolonializem, v praksi pa ga večkrat obidejo z izgovori o "sorodnih" narodih in navidezno "zveznih" državah.

Naj pa bo še tako naravno in nujno, narodno samoodločanje ne opravičuje avtarkije. Noben narod, ne glede na svoj obseg, ne more sam jamčiti svetovnega miru, ne uresničiti svojih dinamičnih možnosti in osamljenosti. Zanesljivi pogoji za ohranitev svetovnega miru in za večjo gospodarsko zmogljivost presegaajo meje katerekoli posamezne države. Zato se morajo vse narodne države omejevati v izvrševanju svojega dvojnega samoodločanja v prid mednarodnemu sodelovanju. Toda pri tem gre za prostovoljno omejevanje v skladu z dokazanimi in spozanimi nujnostmi in koristimi mednarodnega sožitja. Tako prostovoljno omejevanje državne suverenosti v mednarodnih odnosih more bi-

DOGAJANJA, PREVIRANJA, MOŽNOSTI

„Deklaracija o imenu in položaju hrvaškega knjižnega jezika“ z dne 16. marca je sprožila nepričakovano ostre in, kot se zdi, daljnosežne posledice. Režim je proti tej zapozneli afirmaciji hrvaške kulturne samobitnosti zavzel čisto odklonilno stališče. Takoj so mobilizirali besedno in disciplinsko reakcijo partije na vseh stopnjah. Več

Odlotičev za Slovensko Državo

(Dolje s 3. strani)
Ljudi poveljnega partijskega režima so kot študentje čuli Ehrliche, „pridige na gori“ ob kresu na razglednem vrhu Svetih Višarj.

A bilo je že pozno in večina ga ni slišala. Uničevalno nasilje šestojanuarske diktature JNS; razpust Orla in podržavljenj SSKola; poznejša vstopitev slovenske, demokratične in po „punk-tacijah“ iz leta 1932 upornike in federalistično usmerjene SLS v jugo-centralistično in oportunistično JRJ; fašiziranje sionalizma v Jugorasi; surogat slabokrvnih „Slovenskih fantov“ namesto oživljanja slovenskega Orla; politično odiranje mladostnega idealizma in zbiranje ambicioznih koristolovcev v „Mladih JRJ in JNS“; stopnjujoča polarizacija idealistične mladine med komuniste, krščanske socialiste, stražarje, „gosarjevece“, mladece, „kocbekovce“ in celo ljotečevce; zanemarjanje gospodarskih in socialnih problemov Slovenije; odlaganje zvezne preureditve Jugoslavije in končno izgrajanje slovenske banovine, ko je leta 1939 bila ustanovljena hrvaška banovina — taka je bila slika Slovenije, ko so se nad Evropo zbirali temni oblaki bil-žažoe se hude ure....

Aprila je nenadoma udarilo tudi nad Slovenijo in Jugoslavijo. Profesor Ehrlich se je preko noči odzval hipnemu pozivu ministra Kulovca, da se kot vodilni strokovnjak v vprašanju slovenskih med pridruži umikajoči se jugoslovanski vladi. Po šestih dneh tavanja skozi Liko in Bosno jo je dohitel na Palah pri Sarajevu. Pet dni pozneje je ta ista vlada pustila profesorja Ehrliche in razpadlo Jugoslavijo sredi travnika pri Nikšiću v Črni gori, odkoder je brez njega odletela v Grčijo. Ko se je po treh tednih povratnega tavanja prebil nazaj do Ljubljane, je profesor Ehrlich 4. maja predvojnimi političnimi doma predlagal, da je najnujno potrebno ustanoviti podalno slovensko vladu za medvojnovo vodstvo zapuščene, razkosane in preganjane Slovenije. Do te vlade ni prišlo in nad Slovenijo je legla dolga noč trojnega uničevanja, ki mu je sledilo mrko jutro osvobodjenja brez svobode, zedinjenja brez Koroške in Trsta ter slovenske republike brez suverenosti.

A Ehrlichovo višarsko slovenstvo je pripravilo gredo in njegova majska pobuda leta 1941 je vanj položila seme, iz katerega se je razrastlo poslednje neusahljivo slovensko državno hotenje.*

Tudi če se ne moremo zagotovo upati, smemo vsaj glasno želeli, da bi spravi in obnovitveni duh krščanske omike in slovenske biti skoraj zavel z odrešujočo svežino čez vslo slovensko zemljo in ljudstvo od Trsta do Rabe, od Koroške do Bele krajine in ga pripravil za polno življenje v enakopravni državi svobodnih Slovencev.

* Odlotičev za Slovensko državo ki jo je sprožil profesor Ehrlich, ključ v spomin začetke slovenskega narodno-političnega programa leta 1848. Ehrlichov oziroma, poznejši višarski kaplan pri žabinski fari, Matija Majar, formulator minimalnega slovenskega programa, spominja na Ehrlichovo majsko pobudo s poudarkom zgodovinske nujnosti: „Samo nekoliko tednov je časa. Mi tega zlatega časa ne smemo zamuditi!“ (NOVICE, 29. marca 1848). Majarjeva pobuda je privedla do zahtev po „zedinjenju Sloveniji“ (NOVICE, Najbolj odločen pa je bil Oroslav Caf, kaplan v Framu pri Mariboru ki je 27. maja 1848 poslal spomenico slovenskemu kongresu v Pragi, v kateri je bilo rečeno: „Štajerska, Kranjska in Koroška naj se združijo v kraljevstvo Slovenijo, kamor morajo priti tudi Prekmurci“ (Dr. Josip Mal, ZGODOVINA SLOVENSKEGA NARODA, Celje 1928, str. 748).

podpisnikov deklaracije, ki so bili člani partije, je bilo iz partije izključenih ali drugače discipliniranih, nekaj jih je iz partije izstopilo. Vidnejši podpisniki so izgubili svoje javne funkcije, do sodnega preganjanja podpisnikov pa zaenkrat še ni prišlo. Čujejo pa se glasovi, da je treba vse podpisnike deklaracije imensko razkriti in jih poklicati na osebno odgovornost.

V zvezi z naraščajočimi političnimi posledicami deklaracije je došel najbolj pomemben izstop iz partije pisatelja Miroslava Krleža, ki je bil eden najbolj prestižnih oseb režima in ovek osebnih prijateljev Tita. S Krleževim izstopom je režim izgubil na svojem mednarodnem ugledu verjetno več kot z ostro obsodbo (na štiri in pol leta) Mihajlova. Obsodba Mihajlova je pač znova opozorila svet na dejstvo, o katerem med poznaveci razmer in razvoja v Jugoslaviji sploh ni spora, namreč, da je Titov sistem politično še vedno totalitarne oblike. Vsaj diktatorski. Umiki iz partije ljudi kot sta Džilas in Krleža pa pričajo, da je partija kot nosilka režima in sistema v naraščajoči in globoki krizi svoje ideologije in morale.

Sliši se mnenje, da je ostro odklonilna in nasilna režimska reakcija proti hrvaški jezikovni deklaraciji in nje prestižnim podpisnikom dejansko dosegla prav nasprotno od tega, kar je hotelo. Ker je vsem znano, da so primeri uradnega zveznega forsiranja srbskega jezika, proti katerim je deklaracija zahtevala ustavno varstvo, resnični, je režimski odklon in pregon te upravičene hrvaške zahteve iz slednje napravil novo, silno privlačno in prijemljivo oporo hrvaške narodno-politične zavesti. Ta bo odslej en močan faktor več v neustavljivem razvoju h konfederativni reorganizaciji Jugoslavije.

Začetek konfederacije

Medtem je zvezna skupščina izglasovala spremembo ustave o vlogi Zbora narodov. Ta konfederativna parlamentarna ustanova (10 članov iz vsake republike in po 5 iz vsake avtonomne pokrajine) bo odslej obvezno in enakopravno razpravljala in glasovala o zakonskih predlogih družbenega načrta, vladnih finančnih ter o vseh drugih osnutkih osnovnih in splošnih zakonov, pa tudi o vseh zadevah, ki so v posebnih (nezakonodajnih) pristojnosti Zvezne zbornice. Na zahtevo pet članov pa bo Zbor narodov mogel enakopravno razpravljati in glasovati tudi o vseh drugih zadevah, ki se tičejo enakopravnosti republik, narodov in narodnih manjšin.

Ustavna sprememba prepušča posameznim republikam, ali želijo izbirati svoje odposlance v Zbor narodov ali izmed republikanskih poslancev ali pa na splošno. Način glasovanja in odločanja v Zboru narodov pa izgleda, da je prepuščen njenemu poslovniku.

Jasnejša slika razvoja

Poleg omenjenih dogajanj in

sprememb v preteklem mesecu je bilo še več drugih, kot na primer maščevalno visoka obsodba Mihajlova in pa razburljiva ter grožnja polna resolucija 7. seje Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije z dne 24. marca.

Največ inozemskih odmevov je seveda imela nepričakovano ostra obsodba Mihajlova. Tako je na primer obsodbo jasno karakteriziral kot nov primer zatiranja svobode političnih mnenj uvodnik v THE NEW YORK TIMES-u (21. aprila). Toda, isti uvodnik je tudi izrazil mnenje, da je vključ ostri obsodbi Mihajlova „težko opravičiti Mihajlovo trditev, da je Jugoslavija še resnično totalitarna država“. TIMES-ov dopisnik v Beogradu pa je poročal (23. aprila), da ima Mihajlov „prav, ko vztraja na izjavljaju, da je ta dežela vključ vsem reformam še vedno diktatorska“. Kakšna so dejstva?

Zveza komunistov je izključna nosilka vse dejanske politične oblasti v deželi. Vsi važnejši vladni položaji so v rokah članov partije in pomembne odločitve najprej razpravljajo forumi partije. Kadar se tu pa tam čujejo korajžni izrazi političnega nestrinjanja, jih učinkovito zatire. Tako je bilo v vseh primerih od Džilasa do Mihajlova. Celo z „deklaracijo o imenu in položaju hrvaškega knjižnega jezika“ in njenimi znanstveniki-podpisniki so ravnali tako.

Zveza komunistov Slovenije je 24. marca objavila sumljivo opozorilo neimenovanim „reakcionarnim posameznikom in klikam, ki so prevzeli dediščino klerikalizma in slovenske buržoazije“ grozeč jim s „skrajnimi administrativnimi ukrepi“. Objava dodaja, da po Rankovićevu „reformu“ tajne policije „ne sme oslabiti njene učinkovitosti... pri odkrivanju socializmu sovražnih pojavov“.

Govorec o napovedani reorganizaciji partije, je Tito sam 1. septembra 1966 izjavil: „Vloga Zveze komunistov se ne zmanjšuje kot to nekateri pravijo... Nasprotno, njena vloga... bo še dolgo naraščala... dokler nam ne uspe dvigniti zavest navadnih občanov do tiste stopnje, ko ne bo več potrebno, da jih mi komunisti usmerjamo.“

Resnične spremembe v Jugoslaviji niso politične. Spremembe so na nižjih stopnjah: v delnem samoupravljanju podjetij, v tržno-podobnih gospodarskih odnosih, v naraščajoči zvezni decentralizaciji formalnih organov vladnega aparata.

To so spremembe, po katerih se komunistični sistem v Jugoslaviji razlikuje od drugih komunističnih režimov. Te spremembe so povečale nepolitično sodelovanje, okreple gospodarsko učinkovitost, pospešile rast novega družbenega pluralizma. Toda ti učinki so pod trdno politično kontrolo partije. Vendar, vključ nadaljevanju te politične kontrole, izgleda, da je s padcem Rankovića ta nepolitična evolucija prešla mejo nepovratnosti.

Ako pustimo ob strani neznane možnosti večjega pretresa, je moč predvideti, da se bo ta, dolga nepolitična evolucija v ko-

V spomin profesorja Lamberta Ehrliche ob 25-letnici njegove smrti (26. maja 1942 — 26. maja 1967) je pravek izšla knjiga univerzitetnega profesorja dr. Cirila Žebota

SLOVENIJA

VČERAJ, DANES IN JUTRI

Knjiga, ki obsega 12 poglavij z 12 dodatki, je izvrzna razprava o evoluciji življenja, gospodarstva in državnosti v Sloveniji po prelomu leta 1945. Knjiga je izšla v založbi avtorja pri Mohorjevi družbi v Celovcu (Viktringer Ring 26), kjer jo je moč kupiti ali naročiti po pošti (\$ 3 za USA in Kanado, 3 avstralske dolarje za Avstralijo in 30 avstralskih šillingov za Evropo).

NAROCILA SPREJEMAJO TUDI
Za U.S.A. Za Kanado:
M. Resman V. Mauko
1029. E. 68. Str. Cleveland, 1115 Bay St., Toronto 5.
Ohio, 44103 Ontario

NOVICE IN GOVORICE IZ SLOVENIJE

Kocbekova "Listina" bo izšla v kratkem

Kot je slišati, bo Slovenska Matica že v najkrajšem času izdala knjigo Edvarda Kocbeka "Listina", nadaljevanje "Tovarišije". Več kot deset let je bila knjiga "blokirana" ker menda v njej precej jasno popisuje, kako so o likvidaciji krščansko-socialnega prisilili, da je podpisal izjavo tične skupnine v Osvobodilni fronti. Znano je, da je takrat ljubljanska skupina krščanskih socialistov pisala Kocbeku obširno pismo, v katerem mu je sporočila, da ne odobrava njegove odločitve, ker zanjo ni bil pooblaščen, in mu prikazala usodni pomen takega njegovega sklepa. Dokument je bil po vojni še ohranjen in je krožil med krščanskimi socialisti. Vprašanje je, kje je danes in če ga je Kocbek sploh upal omeniti. Med krščanskimi socialisti se je govorilo, da so Kocbeka komunisti (Kidič) prisilili podpisati isto izjavo ko je bil hudo bolan, še prej pa so poskrbeli, da je bil odrezan od sveta oziroma od svojih somišljenikov. Tudi sokolski "predstavnik" dr. Rus ga je posil na čedilu, četudi je bilo prej domnjeno, da bosta vztrajala v odporu pred takim diktatom. Kocbek je bil baže prepričan, da ga bodo komunisti likvidirali (seveda) zvično, kot so nekatere znane partizanske komandante, ki so se upirali partijski politiki, če ne bo podpisal. Tako vsaj se je govorilo med krščanskimi socialisti še po vojni. Komunisti so med drugim prestregali Kocbekovo pošto somišljenikom in sabotirali pošiljanje njenih lepakov na teren. Po neki govorici so baže nekoč poslali v zasedo Dušana Pirjevca, češ naj likvidira nekega provokanta ki bo prišel po določeni stezi z nahrbtnikom polnim pro-

pagandnega materiala, napisanega tako, kot da gre za letake OF, v resnici pa naj bi ljudi odvrčali od partije. Dušan Pirjavec je res čakal v zasedi, na srečo pa je prepoznal v "provokantu" pesnika Jožeta Brejca, Kocbekovega prijatelja in zaupnika, o katerem Kocbek večkrat govori v svoji "Tovarišiji". Tako je ostal Brejč živ, zadeva pa se je zvedela — če je resnična. To bi najlaže povedala onadva sama. Partijci pa niso računali da se fanta poznata iz Ljubljane.

"Listina" bo baže izšla že čez kak teden.

Hrvaški jezik je stvar Hrvatov samih

"Deklaracija o nazivu in položaju hrvaškega knjižnega jezika", ki so jo podpisale Matica Hrvatska in še 17 drugih uglednih hrvaških kulturnih ustanov, ki skrbje za jezik, zlasti fakultete za jezik in književnost, je dregnila v srčno gnezdo srbskega šovinizma in histeričnega nacionalizma, ki še vedno sanja o "Veliki Srbiji". Skupina srbskih pisateljev se je takoj zbrala in odgovorila z žaljivo protizjavo o nujnosti varovanja srbskega jezika in cirilice, kot da tudi ta dva kdo ogroža (morda Slovenci ali Hrvati?). Partijski predstavniki so zaknali hrup, kot da grozi nesrečni Jugoslaviji najhujša nevarnost. Začele so deževati "ob-sodbe" in brž so seveda spet zbobnali skupaj ubogljivo in nevedno, komaj pismeno (ali niti) delavstvo, ki mora na tovarniških dvoriščih igrati "hrvaško ljudstvo" in "ogorčeno" odobravati resolucije, ki zmerjajo in obrekujejo omenjene hrvaške kulturne ustanove.

Kaj pa se je v resnici zgodilo tako hudega? Kulturne ustanove, ki so poklicane da varujejo hrvaški jezik in kulturo, so smatrale za potrebno, da objavijo

nalnemu in družbenemu pluralizmu pridružili tudi neke vrste politični dualizem.

Tedaj bi Jugoslavija res utegnila postati prostovoljna zveza svojih šestih nacionalnih republik in neke vrste socialna demokracija, kar pa danes nikakor ni C. A. Z.

Edino upanje je še nova slovenska elita, ki je nekaj let prihaja s slovenske gimnazije v Celovcu. Morda bo ta znal bolje uveljaviti slovenske pravice in se upreti dolgoletni podrejenosti nemški gospodolovnosti.

V Avstriji se rado poudarja, da Južni Tirolci jočejo; če oni jočejo, se pa Slovenci v Avstriji gotovo ne smejejo. Prav je to povedati na glas v času, ko se toliko govori o svobodi in človeškem dostojanstvu.

Članek pomeni res izpraševanje vesti avstrijskim oblastem, državnikom v Rimu pa naj bo v vzpodbudo, da v odnosih do slovenske manjšine na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji ne bodo ostali na pol pota, temveč jo čimprej izenačili s položajem Južnih Tirolcev. Potem bomo lahko rekli vsemu svetu, zlasti pa avstrijski vladi: Italija docet — Italija uči! Kar se pa tiče obtožbe, ki jo je izrekel "Il Messaggero" na račun predstavnikov Jugoslavije v zvezi s slovensko manjšino na Koroškem pa pričakujemo odgovor na težko obtožbo. Le tega se bojimo, da odgovora ne bo, kajti dejstva dajejo obtožbi prav.

Vinko Levstik, Rim

"Priznati morame..."

"Nič ne pomaga, priznati moramo, da smo v povojnih letih preveč naglo korakali po bližnji v socializem. To lahko podkrepimo tudi s številkami: leti 1952 je bilo v Jugoslaviji 1.721.000 zaposlenih, konec lanskega leta pa že več kot štiri milijone. Šele reforma nam je razodela, da je bila bližnjica zelo tvegana, zato bo pot do cilja nekoliko daljša. In zato lahko v letošnjem februarju naštejemo toliko brezposelnih, kot jih po vojni še ni bilo: v Jugoslaviji 290.000, od teh v Sloveniji 15.168. Ne v Sloveniji in ne v Jugoslaviji kri-vulja nezaposlenih še nikdar ni bila tako visoka".

Tedenska tribuna, 5. aprila 67.

"... takrat nismo bili to, kar smo danes..."

"... Ko govorimo in pišemo z današnjih perspektiv, kako je bilo v preteklosti vse slabo in zanič, se premalo zavedamo, da takrat nismo bili to, kar smo danes. O marsičem smo vedeli in mislili drugače. Zato bi bilo hudobno, čisto nič v korist nadaljnemu napredku, ako bi zdaj iskali grešnega kozla za to ali ono našo otroško bolezen preteklosti. Saj ne moremo postaviti na zatožno klop kar vseh preteklih obdobij naše revolucije z ljudni vred..."

...Franc Setine: Casnikarstvo in reforma, NASI RAZGLEDI, 25. febr 1967

zadnjo vojno. Po vojni pa so seveda "velesrbi" prešli spet v ofenzivo in zastrašeni in ponižani Hrvati, obteženi s kompleksom krivde zaradi Pavelića in njegove okrutnosti so pasivno pristali na še večjo poenotenje obeh jezikov v obliki enotnega srbsko-hrvaškega ali hrvaško-srbskega jezika z le rahlimi niansami. Dejansko pa so postali hrvaški izrazi in oblike, ki se razlikujejo od srbskih, le sinonimi za srbske, v praksi pa se skoro niso uporabljali, razen po Rankovićevem padcu. Tako so npr. tudi na Hrvaškem začeli pisati imena fonetično. Sporazum o enotnosti jezika je bil podpisan 1. 1952 na srbskem ozemlju, kjer so se vodila pogajanja, in v času najhujšega pritiska tajne policije. Takrat je veljalo, da je to samo zadeva jezikoslovcov in nihče ni zadeve obravnaval politično, četudi bi bila to zaslužila. Velesrbi pač niso hoteli, da bi vzbudila preveč pozornosti. Zadeva pa je postala tako zelo "politična" zdaj, ko so se Hrvati obzirnoprli vsiljeni jim enotnosti, posebno ko so videli, kako jo Srbi izkoriščajo.

Jasno pa je, da bi morali imeti Hrvati pravico, da o vsem, kar zadeva njihov jezik, odločajo sami, brez vmešavanja Srbov, Slovencev in drugih. Zato tudi ni taktno, da so se v spor vmešali tudi nekateri komunisti v Sloveniji in potegnili s Srbi. Vendarle je ta "deklaracija" o hrvaškem jeziku znak, da se na Hrvaškem nekaj odločilnega dogaja in da so se Hrvatje, tudi intelektualci, otresli strahu in kompleksa pred Srbi. Kot se je zvedelo, jih je vzpodbudila k sprejemu "deklaracije" akcija Društva slovenskih pisateljev za varstvo in pravice slovensčine na televiziji in druge podobne slovenske akcije, ki niso vzbudile toliko hrupe pri velesrbih, četudi so ti nastopili tudi proti njim. Tudi vodstvo partije v Sloveniji je proti akcijam za pravice slovensčine, kar se je pokazalo v Društvu pisateljev. Pisatelji, ki so partijci, namreč na poziv partije niso hoteli podpisati izjave, naslovljene na slovensko TV, za kar se jim je na nedavnem občnem zboru predsednik društva Janez Menart, sam partijec, javno zahvalil. Imena teh pisateljev niso znana. Vendar bi bilo zanimivo vedeti, kdo so. Med njimi so verjetno Bor, Potrč, Kranjec in še nekaj drugih. Ni pa s tem rečeno, da so se vsi pisatelji-komunisti postavili na tako sramotno oportunistično stališče. Prav zato bi bilo potrebno zvedeti, kdo so tisti, ki niso podpisali pisma, da ne bodo tudi nedolžni deležni njihove sramote.

To pa tudi v zelo jasni luči osvetljuje stališče vodstva partije oziroma ZKS o slovenskem narodu in jeziku. Lahko rečemo, da se to stališče že v ničemer ne razlikuje od stališča nekdanje JNS in vseh drugih renegatov v času diktatur pod nekdanjo jugoslovansko monarhijo. Beograjski hlapi nekdaj, beograjski hlapi danes, za mrvice oblasti, katere jim odstopajo beograjski režimi nad slovenskimi rojaki.

Ta zadeva okrog "deklaracije" pa je tudi značilno pokazala, da "bratstvo in enotnost" jugoslovanskih narodov nista nič drugega kot velesrbska diktatura in izkoriščanje. Zda srbski šovinisti vpijejo, ker se je pokazalo, da se jim začneja hrvaška kolonija upirati. Toda stvar gotovo ne bo ostala pri tem. Hrvaški narod ve, kdo v resnici čuti z njim in skrbi za njegove interese — ali ljudje v Hrvatski matici in v drugih hrvaških kulturnih ustanovah ali rankovićevski velesrbi.